

mot era ben antic en el cèltic mateix remuntant als temps pre-històrics.

De tot això es pot deduir que la família dels mots, cat. *quer*, oc. *qui(e)er*, *cher*, *chier* etc., és d'origen cèltic i no de l'ibèric o del basc ant. **karri*, llatinitzat o gal·licitzat, com ho suggeria M-L. (REW, 1696, s. v. *CARIUM) com a una possibilitat.²⁷ En realitat, com hem dit ja (n. 23) els reflexos del basc **karri* apareixen en alguns topònims de la zona nord-oest: *Carcolze* (escrit *Karbobite* a. 839) remunta al basc *karri-ko-bite* 'camí del penyal' (cf. basc *arribide* 'calçada'); hi ha, a més, *Carreu* al terme d'Abella (Conca del Tresp), *Serra del Carreu*, *Riu Carreu*, on veiem la *k*-conservada.

A més, seria natural explicar el gascó *garra* 'roquissar' com a una extensió del basc **karri*, sobretot perquè *garra* i els seus derivats *garren*, *garroc* (*carroc*), *carric*, formen un grup a part enfront del cèltic *CARIU que no sembla haver penetrat en aquesta zona. Però fins i tot això no és ben segur com sigui que si bé el derivat *garrén* pugui reflectir un sufix ibèric o basc (supra), els sufixos de *garroc* i de *carric* tenen l'aparència cèltica: *carric* té correspondència amb el cèltic peninsular *carrick* i amb cat. regional *carriga* 'canaleta rosta de clapissa'; notem a més el gallès *càrog* (*r* amb valor de *r̄*) que ens dona Owen Pughe amb el sentit de «torrent», mot que, derivat de KARR- 'pedra, roca', devia significar en un principi 'torrent entre roques'. Encara més, el fr. regional *jar* «gros caillou», *jarreux*, usual a la zona d'Orleans sembla donar-se la mà amb el gc. *garra* per damunt del territori intermedi de *CARIU. Això no exclou encara la possibilitat que el gc. *garra* sigui d'un substrat ibero-lígur (veg. infra).

Atesa la filiació cèltica de *CARIU, llavors es presenta la pregunta: quina relació deu existir entre aquest i el basc antic **karri* 'pedra' que no se'n pot separar?, i a més hi ha la qüestió de l'origen del mot cèltic mateix: si era de nissaga indoeuropea o pre-indoeuropea. Notem, amb aquest motiu, que *kar* 'pedra' és mot bàsic de l'armeni, altra llengua indoeuropea: el mot tenia *k'* aspirada (que correspon a la *k* indoeuropea), plural *k'arink*,²⁸ avui *kar*, pl. *karer*, i hi ha l'adj. *karod* 'pedregós'. I de fet Pokorny (IEW, pp. 531-32) pensa en una relació entre els mots cèltics insulars, irl. ant. *car-rac*, el gallès *càrreg*, i el bret. *karreg* 'pedra, roca' etc. i l'arrel indoeuropea *kar-*, redupl. *karkar-*, adj. 'dur' (d'on al. *hart*, angl. *hard* id.), però amb gaire convicció a la vista d'una iber-medit. **carra* 'pedra, munt de pedres', postulada i acceptada per certs filòlegs (veg. infra). De moment, voldríem afegir que el que milita contra un origen indoeuropeu és el fet que llavors el mot basc **karri* s'ha d'explicar com a un manlleu antic del cèltic, i això en el cas d'un mot tan essencial i tan arrelat d'aquell idioma desperta grans escrúpols.

En tot cas, però, *CARIU no es pot separar dels següents mots que existeixen en l'antic territori sorotàptic: el tirolès i bavarès *kar* «Schutthalde», suís-al. *karren* «weite Fläche von zerklüfteten Kalksteinfelsen», i a més aquests altres: Como *gárol* «ciottolo», *gárof* «mucchio di pietre o di macerie», Ticino *gárov*

id., Val Sesia *garulla* «Stein, Felsen, Kiesel» (Jud, ANSL cxxxix, 1912, 234, n. 1). Interressen també les glosses antigues: *caris* «nomen saxi» (CGL v, 274, 11), *cararis* «nomen saxi» (CGL v, 215, 46): on la referència sembla ser a una classe específica de pedra. Notem, a més, *cararia* 'pedrera' en un passatge de St. Agustí que cita Alessio (St. Etr. ix, 147-8): «emerat de ipsa pecunia xenodochii quandam domum in *cararia* quam sibi existimabat propter lapides profuturam». Alessio atribueix aquests mots al lígur i els associa amb el nom de la ciutat italiana *Carrara* a la zona lígur i coneguda mundialment per les seves coves de marbre.

Tot sembla suggerir que l'arrel KAR(R)- fos presa pel cèltic del substrat sorotàptic, i ben mirat això és ben possible. D'altra banda, el gascó *garra* seria la continuació de la mateixa arrel presa pels ibers també al sorotàptic. És ben sabut que a Aquitània els ibers i els lígurs s'havien barrejat i hom parla sovint d'una població ibero-lígur existent ja a l'època anterior de l'arribada dels celtes a la Gàl·lia.²⁹ Llavors el mot formaria part del lèxic del proto-basc.

Es ben cert que alguns lingüistes han associat el cat. *quer* amb una base *CARRA comuna a un substrat mediterrani ben difós. Així Bertoldi i Wartburg (FEW II, 410ss.) i G. Alessio en el seu llarg article que vam citar ja diversos cops: «La base preindoeur. *KAR(R)/GAR(R)A 'pietra'» (Studi Etruschi IX, 1935, 133-51, x, 165-89). Alessio, però, inclou en aquesta suposada família una sèrie de mots d'afiliació gaire segura i alguns altres molt discutibles. En tot cas, dins el concepte d'un origen mediterrani es varen suggerir diverses procedències: Bertoldi i Wartburg (FEW II, 411a), que consideren el cat. *quer* (< **kario*) relacionat amb el mot basc, a la vista de *karin* 'pedra' del parlar camític d'Agadès en el territori Níger, al sud-oest de Líbia, parlen d'un substrat líbico-ibèric difós per via marítima; afegeixen, a més, que en la seva propagació als llenguatges gal·lic i llatins el bereber devia ser l'agent principal. Hubschmid (EncLingHisp. I, p. 39) a la vista de l'armeni *kar* 'pedra', abtazàzià *àgra* 'roca, cadena de penyes nues', georgià *karkar-i* 'roca nua', mot al qual troba un equivalent en el bereber *akerker* 'roquissar', munt de pedres', i operant amb el criteri que considera l'ibero-basc relacionat amb el bereber (i aquest amb els llenguatges dels Caucas) explica el cat. *quer* com a derivat del pre-romà **kario-*, variant del basc antic **karri*.³⁰ Alessio (l. c., ix, 141) d'acord amb una hipòtesi que suposa l'íber i el lígur llenguatges d'un mateix fons lingüístic mediterrani, sense titubeig considera **kario-* mot iber gal·licitzat o llatinitzat. Tots ells van prescindir massa de la base cèltica que era el punt indispensable per a la resolució del problema de l'origen del cat. *quer*.

¹ Citem de Bast.-Bass., *GIMCat.*, que conté documentació molt abundant (s. v. *carius*, pp. 401-9); també ens dona documentació, amb notes molt útils, Balari (*Orig.*, pp. 39-40). — ² En tots els documents en qüestió i molts altres que duu *GIMCat.* de Bast.-Bass. *quer* apareix en afrontacions dels termes d'una església o un monestir o un poble; això fa pensar